

โรคคอตีบ (Diphtheria)

โรคคอตีบ เป็นโรคติดเชื้อเฉียบพลันในระบบหายใจส่วนบน เกิดจากการติดเชื้อ *Corynebacterium diphtheria* ซึ่งเป็นแบคทีเรียแกรมบวกรูปแท่ง สามารถสร้างพิษก่อให้เกิดภาวะแทรกซ้อน เช่น การอุดตันของทางเดินหายใจส่วนบน กล้ามเนื้อหัวใจอักเสบ ปลายประสาทอักเสบ และเสียชีวิตได้ โดยทั่วไปอัตราการป่วยตาย ร้อยละ 5 – 10 แต่ในกลุ่มผู้ป่วยอายุน้อยกว่า 5 ปี หรือ มากกว่า 40 ปี อาจมีอัตราการป่วยตายได้สูงถึง ร้อยละ 20 นอกจากนี้ยังมีรายงานว่า *Corynebacterium ulcerans*, *Corynebacterium pseudotuberculosis* บางสายพันธุ์ สามารถสร้างพิษก่อให้เกิดโรคคอตีบได้

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 มีรายงานผู้ป่วยโรคคอตีบเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2555 มีการระบาดของโรคคอตีบ ผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ที่เกิดก่อนหรือเกิดในช่วงต้นของการบรรจุวัคซีนป้องกันโรคคอตีบเข้าในโปรแกรมการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคของประเทศไทย และผู้ป่วยเด็กที่ได้วัคซีนไม่ครบ มีการศึกษาพบว่าระดับภูมิคุ้มกันโรคคอตีบในประชากรไทย มีแนวโน้มลดลงในกลุ่มอายุที่มากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มอายุ 20 - 50 ปี จึงได้มีโครงการรณรงค์ ให้วัคซีนป้องกันโรคคอตีบ - บาดทะยัก (dT)⁽²⁾ ทั่วประเทศในกลุ่มอายุ 20 - 50 ปี จากโครงการรณรงค์การให้วัคซีนดังกล่าว ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2557 จนถึงวันที่ 18 เมษายน 2558 พบว่ามีประชากรเป้าหมายในการให้วัคซีนทั้งสิ้น 22,377,455 คน ได้รับวัคซีนแล้ว รวม 12,064,001 คน ร้อยละ 53.91 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการได้รับวัคซีนมากที่สุด (87.31%) เขตบริการสุขภาพส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร มีอัตราผู้ได้รับวัคซีนน้อยที่สุด (5.69%)

แนวโน้มการเกิดโรคในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ปี พ.ศ. 2548 - 2557 (ค.ศ. 2005 - 2014) พบว่าในปี พ.ศ. 2548 - 2552 (ค.ศ. 2005 - 2009) อัตราป่วยระหว่าง 0 - 0.02 ต่อประชากรแสนคน แต่ในปี พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) มีการระบาดของโรคคอตีบ จำนวน 77 ราย อัตราป่วย 0.12 ต่อประชากรแสนคน และพบการระบาดอีกครั้งในปี พ.ศ. 2555 (ค.ศ. 2012) (รูปที่ 1) พบผู้ป่วยจำนวน 63 ราย อัตราป่วย 0.10 ต่อประชากรแสนคน ผู้ป่วยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 36 ราย ภาคใต้ 20 ราย และภาคเหนือ 7 ราย ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใหญ่และสายพันธุ์ที่ก่อให้เกิดโรคส่วนใหญ่ ได้แก่ ST 243 เป็นสายพันธุ์ ที่แตกต่างกับการเกิดโรคในภาคใต้ คือ สายพันธุ์ ST 248 มักเกิดในกลุ่มเด็ก หลังจากนั้นอัตราป่วยลดลงในปี พ.ศ. 2556 - 2557 (ค.ศ. 2013 - 2014)

ในปี พ.ศ. 2557 (ค.ศ. 2014) มีรายงานผู้ป่วยรวม 19 ราย อัตราป่วย 0.03 ต่อประชากรแสนคน เสียชีวิต 4 ราย ผู้ป่วยเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยพบเพศชาย 11 ราย เพศหญิง 8 ราย อัตราส่วนเพศหญิงต่อเพศชายเท่ากับ 1 : 1.4 กลุ่มอายุ 10 - 14 ปี อัตราป่วยสูงสุด 0.19 ต่อประชากรแสนคน รองลงมา คือ กลุ่มอายุ 0 - 4 ปี (0.13), 5 - 9 ปี (0.10), 65 ปีขึ้นไป (0.02) และ 25 - 34 ปี (0.01) (รูปที่ 2) อาชีพที่พบผู้ป่วย

สูงสุด คือ นักเรียน ร้อยละ 63.16 รองลงมา คือ ในปกครอง (26.32) รับจ้าง (5.26) และ เกษตรกรรม (5.26) ผู้ป่วยทั้งหมด มีสัญชาติไทย

พบผู้ป่วยได้ตลอดปี ไม่เกิดโรคตามฤดูกาล (รูปที่ 3) พบผู้ป่วยสูงสุดในเดือนกุมภาพันธ์ 4 ราย ผู้ป่วยในเขตเทศบาล 3 ราย ร้อยละ 15.79 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล 16 ราย (84.21%) ผู้ป่วยเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไปมากที่สุด ร้อยละ 57.89 รองลงมา คือ โรงพยาบาลชุมชน (42.11%) โดยผู้ป่วยเข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยนอก ร้อยละ 21.05 และเป็นผู้ป่วยใน (78.95%)

จังหวัดที่มีอัตราการป่วยสูงสุด 10 อันดับแรก คือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน 1.21 ต่อประชากรแสนคน รองลงมา คือ ยะลา (0.79) ปัตตานี (0.73) มหาสารคาม (0.21) ชุมพร (0.20) ฉะเชิงเทรา (0.14) สงขลา ศรีสะเกษ และชลบุรี (จังหวัดละ 0.07) และ นราธิวาส (0.00)

จากรายงานการตรวจทางห้องปฏิบัติการกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ปี พ.ศ. 2557 (ค.ศ. 2014) มีตัวอย่าง Throat swab ส่งตรวจจำนวน 272 ตัวอย่าง พบเชื้อ *Corynebacterium diphtheriae* และ diphtheria toxin จำนวน 8 ตัวอย่าง จาก Throat swab ทั้งหมด ร้อยละ 2.94

สรุป ปี พ.ศ. 2557 (ค.ศ. 2014) มีรายงานโรคคอตีบมาจากทุกภาค ส่วนใหญ่ได้รับรายงานมาจากภาคใต้ และภาคเหนือ ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียน ในปกครอง และกลุ่มผู้ใหญ่ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้ใหญ่อาจจะไม่ได้รับวัคซีน หรือได้รับวัคซีนไม่ครบตามเกณฑ์ในอดีต ยังมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคคอตีบ ดังนั้นความครอบคลุมของวัคซีนจะเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันการเกิดโรคและการระบาดของโรคคอตีบ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

เอกสารอ้างอิง

1. กุลกัญญา โชคไพบูลย์กิจและคณะบรรณาธิการ. ตำราวัคซีนและการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคปี พ.ศ. 2556 สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา; 2556

2. แพทย์หญิงรพีพรรณ เดชพิชัยและคณะ. ความครอบคลุมของการได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ. สถานการณ์โรคและภัยสุขภาพที่สำคัญประจำสัปดาห์ที่ 15 ระหว่างวันที่ 13 - 19 เมษายน 2558 กรมควบคุมโรค 2558 [อินเทอร์เน็ต]. 2558 [สืบค้นเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2558]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.boe.moph.go.th/boedb/ovr/> ผู้เรียบเรียง

เดือนเพ็ญ คุณปัญญา

บรรณาธิการวิชาการ

พญ.ดารินทร์ อารีย์โชคชัย, นพ.ภาสกร อัครเสวี

